

UČITELJSKI TOVARIS

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.**

Rokopisov - vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5— "
četrt leta . . . . . 2-50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostopne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 8 h.
Oznauila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

§ 55. drž. ljudskošolskega zakona v naučnem odseku.

Piše —č.

I.

Dne 24. aprila letos se je oglašila v parlamentu pri posameznih državnozbornih klubih in pri zastopnikih vlade deputacija slovanskega in nemškega učiteljstva avstrijskega. »Tov.« poroča obširno o tej deputaciji, pri katerih poslancih in zastopnikih so bili in kako so se izrazili vsi ti. Predvsem me je zanimala izjava posl. **Wastiana**, ki je dobil kakor znano, od nemškega naprednega učiteljstva zlasti na Štajerskem za svoj nastop v zadevi izboljšanja učiteljskih plač nezaupnico. Kakor poroča »Tov.« v 21. št., je izjavil **Wastian**, »da ni nikakega vzroka, zakaj naj bi se ugodilo učiteljskim zahtevam. Naučni odsek — da bo — o teh predlogih razpravljaj prihodnji teden, kakor je to določil predsednik dr. Tobolka. Ako se ruši tu vse predloge, pomenja to pritisk na finančni odsek. Upa, da se najde za predloge v odseku večina. Sam želi, da se reši vsa stvar v korist učiteljstva, treba se pa ozirati tudi na ugovore avtonomistov in jih predelati!« Tako »Tov.« Kaj pa se pravi vse tole, kar je povedal posl. **Wastian**? Približno tole: »Smo zato, da se izpremeni § 55. v korist učiteljstva, naj se vzame vanj postavka o zahtevi 11. do 8. čin. razr. — pa glavno besedo imajo tu avtonomisti, t. j. deželni zbori in odbori.«

Poglejmo, če odgovarja ta domneva resnici!

Poročilo iz državnega zbora z dne 14. maja t. l. o seji **naučnega odseka** * v

* Je poročal tudi »U. Tov.« v št. 21.

graški Tagespošti, ki ima prav tesne stike z **Wastianom**, se glasi dobesedno takole:

»V **naučnem odseku** je podal posl. **Wastian** poročilo o predlogih, ki zadevajo § 55. drž. ljudskošolskega zakona. Pogovoril je stališče učiteljskih plač v posameznih deželah na podlagi bogatega statističnega materiala, primerjal je prejemke z onimi državnih uradnikov z isto predizobrazbo ter je dokazal, da le Dunaj odgovarja zahtevam državnega ljudskošolskega zakona, da je učiteljem mogoče, da se prosti vseh ovirajočih postranskih opravkov posvete svojemu poklicu. Končno je stavil sledeči predlog: Ureditev postavnih službenih prejemkov učiteljstva in način prejemanja naj se zgodi z deželno postavbo, zakar naj služi sledeča osnova: Službeni prejemki, ki jih ne sme znižati nobena šolska občina, morajo biti tako odmerjeni, da posvete učitelji prvega in drugega razreda prosti vseh ovirajočih postranskih opravkov vse svoje moči poklicu in da morejo prvi vzdrževati, odgovarjajoče krajevnim razmeram, tudi družino. Kot taki službeni prejemki naj veljajo tisti, ki pripadajo državnim uradnikom 11. do 8. čin. razr. z ozirom na službene dohodke in penzijske prejemke.«

Wastian je ostal zvest principu, da naj služijo učitelji kot priprava moči avtonomistov v deželnih zborih. Vendar pa se je hotel pokazati tudi prijatelja učiteljstvu in je napravil z veliko emfazo (»na podlagi bogatega statističnega materiala) — **udarec v vodo**. **Wastian** gotovo pozna veter, ki veje v tej zadevi z vladnih miz in govoril je bržkone kar zato, da je dobil še **javno vladno izjavo**, ki se glasi po istem Tagespoštinem poročilu nadalje takole:

»Vladni zastopnik ministerijalni svetnik **Ardelt** je pojasnil, da je dobilo v naj-

novejšem času ljudsko- in meščanskošolsko učiteljstvo razmeram odgovarjajoče izboljšanje prejemkov. (Kje in kako, je g. svetnik, ki vidi le Dunaj in njegovo učiteljstvo, pozabil povedati. **Wastian** pa si tudi ni izpopolnil na podlagi te izjave svojega »bogatega statističnega materiala.«) Z ozirom na zenačenje prejemkov z onimi 11. do 8. čin. razr. državnih uradnikov, se vpraša, če ne bi bila okvirna postava, ki bi upoštevala to željo, preobširna obveznost deželnega zakonodajstva. Kar pa se tiče generalne strani tega vprašanja, pa obžaluje, da vladi ni mogoče zavzeti v sedanjih okoliščinah odločitve; vendar pa hoče zahtevati za razjasnitev potrebnega statističnega materiala od naučnih oblasti.«

Proti tej vladni izjavi je polemiziral posl. **Glöckel** (soc. dem.) in z njegovimi izvajanjmi z osvitlenjem postopanja drugih zastopnikov se pečamo v naslednjem.

II.

V seji 14. maja je dejal **Glöckel**:

»Najprej naj izrečem svoje začudenje, da ne najde nauči minister toliko časa, da bi sam zastopal v odseku vladno stališče. Prav nerazumljivo bi bilo n. pr., da ne bi bil v brambnem odseku navzoč deželnoobrambni minister, tudi če bi odsek obstruiral. Sicer je en opravičljiv vzrok, taka izjava, ki je eklatantno ubožno izpričevalo naučne uprave, če je nenavzoč prisiljen le po strogem povelju. Vlada je, kakor da bi bila postavljena pred popolnoma novo situacijo, za katero so potrebna za njeno poznanje obširne statistične pozvedbe. Več kot 30 let stavi učiteljstvo to zahtevo, ki jo prinaša vladi na velikih stanovskih zborovanjih, v resolu-

* Po poročilih v Freie Lehrer-S., ki jih ima po stenograf, zapisniku.

cijah in peticijah. Kaj imajo vladni zastopniki res le na logo pri učiteljskih skupščinah, da so policijski špicliji? Kaj je naučna uprava res popolnoma neinformirana, kaj se godi v tako obsežnem stanu? Kaj ni pokaz na živo delovanje permanentne šolske komisije na Češkem, ki že mesece mlati prazno slamo in meče pesek v oči nepotrpežljivim učiteljem, krvava ironija? Učitelji bodo sprejeli naziranje naučnega ministrstva z žalostno veselostjo ali z veliko boljo. Kaj naj se pozve? Učiteljevo delo je v bistvu povsod isto, v različnosti plačevanja pa leži krivica, in vlada šele išče statistične podatke; kakšni podatki pa so ji bili na razpolago, ko je izdala na deželne odbore v Bukovini in na Češkem navodila, naj ne sprejmejo plačilnih postavk **previsoko**? Končno mora avstrijska naučna uprava šele »pozvedovati«, koliko učiteljev deluje v Avstriji in kako visoko je število prebivalstva. Izvrstno in natančno informirana najvišja upravna oblast, ki ne razpolaga niti z osnovnimi števili! Slavna učna uprava naj si vendar pritegne v svetovalstvo ljudskega učenca četrtega razreda; ta bo sešel sedemnajst štirištevilih števil ter razštel vsoto v število prebivalstva; ta bo gotovo zadel! Če slavna naučna uprava še vedno ne pozna zdajšnjega števila avstrijskega prebivalstva, naj vendar povabi poljubno časopisno redakcijo, pa dobi prav gotovo tam podatke, če že morebiti nič ne ve o obstoju statistične centrale. Zakaj naj bodo vsi ti podatki? **Izjava vlade je peglanje (Frotzelei) odseka**. Vsa plačilna gibanja, ki so se pojavila v zadnjem času med stalno nameščenimi, so nujna posledica napačne colinske in trgovinske politike. Socialni demokratje so stavili predlog le na željo učiteljske organizacije, ker dobro vedo, da sprejem teh predlogov ne

LISTEK.

Nadučitelj Fran Papler.

Rojen je bil 15. januarja 1842. l. na Brezovici pri Kropi. V Borovnico je prišel leta 1875. in je tam služboval kot nad-

učitelj do leta 1903. Bil je dober učitelj, in marsikdo ve kako zgodnjo povedati o njem. Veliko je imel učencev v Borovnici, ki ga ne morejo prehlajati. Skladal je pri raznih prilikah pesemce ter nekatere tudi uglasbil.

V družbi je bil zabaven, dober govornik in pevec ter zvest prijatelj. Pečal se je tudi s sadjarstvom in uvedel v borovniško dolino »Paplerjevo parmeno«, ki ji pravijo Nemci grosser Bohnapfel. Na stotine dreves je ljudem precepil s to vrsto in zopet na stotine dreves je dal med ljudi iz šolske drevesnice. Vodil je petje in bil več let občinski tajnik. Več let je tudi bil načelnik ognjegasnega društva, ki ga je v priznanje njegovih zaslug za društvo volilo svojim častnim članom. Tudi občinski odbor ga je imenoval častnim občanom.

Leta 1903. je šel v pokoj, a ostal je v svoji ljubi Borovnici, kjer bi bil najrajši pocepil vse rožne divjake ter jih razdal med svoje prijatelje. Ni čuda potem, da je zavladala splošna žalost, ko se je zvedelo 15. decembra 1911., da je umrl v deželni bolnici v Ljubljani za vzorni učitelj, zvesti prijatelj in vneti pospešitelj na-

predka. Njegovega pogreba dne 17. decembra 1911. se je udeležilo ogromno občinstva iz domače občine in sosednih krajev. Njegov učenec dr. Švigelj je pripeljal s sabo »Ljubljanski Zvon«, ki mu je zapel ginljivi nagrobni. Drug njegov učenec visokošolec Ramovš se ga je pa v nagrobnem govoru spominjal kot vrlega učitelja.

Takoj po pogrebu se je sešel odbor, ki je začel pri prijateljih in učencih pokojnikov zbirati prispevke, da se zaslužnemu možu postavi dostojen nagrobni spomenik. V ta namen so prispevali sorodniki, prijatelji in hvaležni učenci pokojnikovi toliko, da bo še nekaj ostalo in se porabilo v nadaljno izobrazbo naroda. Ta nagrobni spomenik je izdelal nadarjeni kamosek g. Karel Novak v Št. Vidu nad Ljubljano v splošno zadovoljnost. Odkrili so ga jako slovesno dne 19. maja t. l. »Ljubljanski Zvon«, katerega je zopet pripeljal v Borovnico hvaležni Paplerjev učenec odvetnik dr. A. Švigelj, je zapel pod spretnim vodstvom svojega vodje g. Zorka Prelovca najprvo »Usliši nas, Gospod!« Potem je prav lepo govoril nagrobni govor deželni poslanec

tov. E. Gangl iz Idrije, ki je orisal življenje in delovanje dragega pokojnika, zlasti poudarjajoč njegove zasluge kot učitelja prelube slovenske mladine. Koncem govora je položil na grob krasen šopek rož Paplerjevih ljubljank. Na to je zopet zapel »Ljubljanski Zvon« mešan zbor »Vigred se povrne« in moški zbor »Blagor mu« tako krasi in ginljivo, da je skoraj v vsakem očesu mnogobrojnega občinstva zalesketala solza. Udeležba je bila jako častna. Borovniška šola z učiteljstvom, »Ognjegasci« in »Sokolci« so dali častno stražo in veliko drugega občinstva je počastilo pokojnikov spomin; posebno iz Ljubljane je prihitelo veliko pokojnikovih prijateljev.

Po obedu pri g. Drašlerju se je priredil izlet v divni »Pekel«, ki mu je raniki Papler zapel:

Peklenski ogenj tu ne peče, nebeški le se širi hlad.
Po slapih bistra voda teče, po grlih naših — trte sad.

Iz »Pekla« so šli Ljubljancje k »Ivanu« na odpočitek, kjer se je zbralo tudi toliko domačega občinstva, kakor še

šolski učiteljem nobenega materialnega Ustanika. Če stavi nemški Nationalverband na te predloge toliko vrednost, se ni moglo izogniti sumnji, da hočejo spraviti vprašanje na stranski tir. Rešitev se izvrši v finančnem odseku, ne tukaj. Nemški nacionalci so dali po znani preobrnitvi pri predlogih Waldner-Pacher (o čemur je tudi poročal »Tov.«) učiteljem precizne obljube, da se bo zavzel za nje finančni odsek. Kje je finančni odsek, zakaj ne dela? Socialni demokratje so proti nakazanju na deželnozborske klike; če pa se jim hoče dati vsekakor sredstva, tedaj jih morejo dovoliti socialni demokratje le s trogo obveznostjo, da se smejo porabiti le za izboljšanje učiteljskih plač (znani junktim Seitz-Diamant-Glöckel iz decemb. zasedanja 1911.). S samo izpremembo § 55. se bo pomagalo učiteljem prav toliko, kakor se je z božično resolucijo Nationalverbanda (resolucija Waldner-Pacher). Če pa se misli, da se bo vendar prišlo do cilja po tem potu, je treba § 55. vendar skrojiti bolj točno, kakor se je to zgodilo v Gross-Wastianovem predlogu. V ta namen predlagam še sledečo natančnejšo določbo:

»Vsak učitelj in učiteljica z usposobljenostnim izpričevalom za ljudske šole mora najmanj prejeti — v kolikor ni izrečno izražena na pravilno izvedenem disciplinarnem postopanju časovno omejitvev za posamezne slučajnostne postopke na podlagi disciplinarnega spoznanja — premienne stopnje c. kr. državnih uradnikov, pri katerih je zahteva nastavljenja absolviranja kakkega srednjega učilišča, pri nastopnem celotnem službenem času: od začetka 4. do končanega 9. službenega leta premienne stopnje (plačo in aktivitetne določke) XI., od začetka 10. do končanega 15. službenega leta premienne stopnje X., od začetka 16. do končanega 22. službenega leta premienne stopnje IX. in od začetka 23. do končanega 33. službenega leta premienne stopnje VIII. činovnega razreda.

Pri vračunanju tega službenega časa je vračunati poleg službenih let, ki se jih je služilo v javni šolski službi po položitvi izpita učne sposobnosti, dve leti ter je obravnavati službena leta, ki se jih je služilo v dveh ali več kronovinah, kot enotna in nepretrgana. Najpozneje eno službeno leto po položitvi izpita učne sposobnosti se mora izvršiti definitivno nastavljenje.

Za učne moči z usposobljenostjo za meščanske šole je določiti odgovarjajoče višje prejemke.

Za ravnatelje, nadučitelje in šolske voditelje je dovoliti zvišanje prejemkov ali posebne funkcijske doklade, ki se ravna po številu upravljanj razredov.

Poročilo in izvajanja Glöcklova govore dovolj jasno, in mislim, da so vsikomentarji in pogovarjanja odveč. Kaj

nikdar. Tu je ob izvršni kuhinji in dobri kapljici zavladalo pravo slavnostno razpoloženje. »Ljubljanski Zvon« je pa do mraka tako krasno prepeval kakor še v tem »Ivanovem kotu« — takorekoč skrajni meji kulture — ni bilo nikdar slišati.

Potem so se vračali v Borovnico in v gostilni pri g. A. Drašlerju še rekli marsikatero.

Tako je prešel ta dan, kakršnega menda še ni doživela Borovnica, vseskozi v lepem in svečanem razpoloženju.

Vsa slavnost je bila prirejena čisto preprosto. Nikogar niso nadlegovali za denar in nikogar vabili. Prostovoljni prispevki za spomenik so leteli kar tako skupaj in brez vsake reklame — s preprostim obvestilom, kdaj se odkrije spomenik — se je zbrala tako ogromna množica, da počasti spomin moža-učitelja! To je dokaz, kako spoštuje narod svoje zveste učitelje. Narodu, ki tako ceni svoje prave učitelje, gotovo zasije lepša bodočnost.

Slava spominu vrlega učitelja
Frana Paplerja!

hoče? Določiti brez zavijanj in sofizmov točno postavbo, ki pa ji sam ne priznava bogve kolike važnosti, dokler ne napravi finančni odsek točnega sklepa za saniranje deželnih financ na podlagi junktima. Kakor znano, se je obrnil proti junktimu v dec. 1911, zlasti predlog Pacher-Waldner in dr. Waldner je poudarjal, da »se zavaruje proti očitkom, da bi bil predlog P.-W. neodkritosrčna igra« (»Tov.« št. 21.).

Nc obsojamo; sodimo! Da nemški Nationalverband vsaj lepega stališča ni zavzemal v celem boju, so dokazali več kot enkrat, in brezbarven Wastianov predlog je nov dokaz. Vendar pa, saj smo potrpežljive pare; čakajmo še ter premišljujmo nadaljni razvoj.

(Dalje prih.)

Goriški deželni šolski svet.

Listi objavljajo vest, da so nekateri člani goriškega c. kr. deželnega šolskega sveta nanovo imenovani. Imenovani so: dva duhovnika, od teh eden aktiven politik, drugi c. kr. profesor, in dva c. kr. ravnatelja srednjih šol. Deželni zakon z dne 8. februarja 1869 določa v §§ 33.—41. sestavo in delokrog deželnega šolskega sveta za Goriško-Gradiščansko, in sicer določa § 34., točka 5: iz dveh članov učiteljstva, od katerih fungira eden kot deželni šolski nadzornik. — Ta zakonita določba torej ne dela razlike med učiteljstvom srednjih šol, a vendar nam ni znano, da bi bil že kdaj kak ljudski učitelj član goriškega deželnega šolskega sveta, nasprotno, na Goriškem velja že od nekdanj navada, da zastopata celotno učiteljstvo dežele v najvišji deželni šolski oblasti dva srednješolska ravnatelja. Mi smatramo to za škodovanje učiteljstva ljudskih šol, ker je jasno, da varujeta srednješolska ravnatelja najprej interese svojih ožjih stanovskih tovarišev, torej neznatne manjšine vsega učiteljstva v deželi. Za ljudskošolsko učiteljstvo in ljudsko šolo sploh ta dva funkcionarja že zaradi razlike v kvalifikaciji srednješolskega in ljudskošolskega učiteljstva nimata posebnega interesa. Saj je znano, da društvo srednješolskih učiteljev ravno na Goriškem ni hotelo sprejeti za člane c. kr. glavnih učiteljev, ki so bili prej ljudski učitelji, dasi so ti glavni učitelji po službenem stališču enaki srednješolskim učiteljem. Potem pa smo tudi o tem prepričani, da funkcionar, ki je bil učitelj in eksaminator ljudskega učitelja, tudi kot član deželnega šolskega sveta smatra tega učitelja bolj za svojega podrejenca kakor za svojega varovanca.

To krivico je treba odpraviti in goriško učiteljstvo naj začne v tem oziru akcijo. Za smoter naj si postavi: **zastopnika** učiteljstva v deželnem šolskem svetu naj si učiteljstvo samo voli. Zakon je že dovolj star, da se reformira, torej na delo! Če sede v drugih kronovinah člani ljudskošolskega učiteljstva v deželnem šolskem svetu, imajo do tega pravico tudi učitelji na Goriškem.

Tudi je treba odpraviti zastarelo ustanovo, da je en zastopnik učiteljstva obenem deželni šolski nadzornik. To je goriški unikum, v celi Avstriji ni podobne ustanove. Stvar je sama na sebi le plod pomote v zakonodaji leta 1869. Deželni šolski nadzornik je vendar povsod stalen funkcionar, ta goriški »fungirajoči« deželni šolski nadzornik je pa le za 6 let imenovan in če gre v pokoj na primer Štefan Križnič, mu vse »fungiranje« ne pomore do naslova »dvorni svetnik«, ki ga običajno dobivajo c. kr. deželni šolski nadzorniki, pred upokojitvijo ali ob upokojitvi, ampak dobi naslov »vladni svetnik«, kakor ga dobi srednješolski profesor, ko stopi v pokoj. Torej ta ostanek iz leta 1869. je čas odpraviti tembolj, ker ta goriški deželni šolski nadzornik v deželnem šolskem svetu nima nobenega referata namesto tega fiktivnega deželnega šolskega nadzornika na Goriškem bi bil pač čas ustanoviti drugo mesto slovanškega stalnega deželnega šolskega nadzornika pri c. kr. namestništvu v Trstu, ker samo en deželni šolski nadzornik za celo Primorje je absolutno premalo, brez

ozira na to, da se s tem Slovence in Hrvatote hote ali ne hote prezira, zakaj če je za pest Nemcev na Primorskem nastavljen v Trstu poseben nemški deželni šolski nadzornik, je pač vlada dolžna Slovincem in Hrvatom dati dva posebna deželna šolska nadzornika za hrvaško in slovensko šolstvo na Primorskem!

Deputacija slovanskega in nemškega učiteljstva v parlamentu.

Nato sta sprejela ministrski predsednik grof Stürgkh in naučni minister dr. K. vitez Hussarek učiteljsko deputacijo, katero so vodili posl. tov. Al. Konečny, R. Pacher in dr. Vl. Ravnihar. V imenu učiteljstva sta govorila tov. M. Strebl in St. Nowak. Odgovoril je ministrski predsednik grof Stürgkh, ki je izjavil, da so učiteljske zahteve popolnoma opravičene, da jih vlada ve ceniti, in da jih tudi popolnoma razume. Kar pa se tiče izpremembe § 55 državnega ljudskošolskega zakona, morajo iti te izpremembe le tako daleč, da bi se z njimi ne ustvarilo nikakega prejuda za posamezne kronovine, da bi bila posameznim avtonomnim korporacijam dana še vedno prilika rešiti vprašanje o regulaciji učiteljskih plač. Kar pa se tiče vprašanja o sanaciji deželnih financ, o katerem je sestavil posl. Steinwender obširen referat, ne more izjaviti nič obveznega, ker ne ve kako stališče zavzame fin. odsek. Ako izvrši državni zbor svojo nalogo in stori vse potrebno glede sanacije deželnih financ, treba bo omogočiti delazmožnost vseh deželnih zborov, da morejo ti rešiti učitelj. vprašanja. Ko pride ta moment bo vlada poskusila vse, da se ugodi vsem upravičenim učiteljskim zahtevam. Posl. R. Pacher želi da naj se vlada izjavi o predlogih posl. Steinwenderja in Wastiana. Naučni minister Hussarek priznava, da je izprememba § 55 potrebna, vendar ta izprememba ne prinese sama na sebi nikake koristi in izpolnitve učiteljskih zahtev. Izprememba tega paragrafa ima večjo platonsko nego praktično vrednost. Odkritosrčno izjavlja, da popolno razumeva učiteljske zahteve in kakor je z radostjo predložil sankciji zakon o regulaciji učiteljskih plač doljeavstrijskega deželnega zbora, tako naredi tudi z vsakim drugim zakonom, s katerim bi posamezne kronovine rešile učiteljsko vprašanje.

Predsedniku poljskega kola posl. dr. Juliju Leonu sta govorila o učiteljskih zahtevah tov. Strebl in Nowak. Posl. dr. Leo priznava, da je regulacija učiteljskih plač popolnoma opravičena zahteva, ki jo je treba rešiti v najkrajšem času. Gre le za način, kako naj se izvede ta regulacija. Zahteva glede izpremembe § 55 naleti na odpor pri avtonomistih, ki vstrajajo na zakonito določeni kompetenci posameznih dežel. Najvažnejše na stvari pa je način, kako priti do finančnih sredstev. Pri finančni reformi se bo torej zavzeli za to, da dobe dežele kar največje denarne prispevke. Po njegovem mnenju bi bilo najbolje, ako se združi debata o izpremembi § 55 in o finančnih vprašanjih. Treba bo dežele zagotoviti z velikimi podporami državnih dohodkov. Je pa za to, da se določi posebna vsota z izrečnim ukazom, da ima ta ljudsko šolstvo, da morajo za regulacijo biti ustanovljeni poučni fond. Misli, da bo lažje rešiti finančno vprašanje, ako se tako zagotovi rešitev šolskega vprašanja.

V klubu poljskih socialnih demokratov je sprejel učiteljsko deputacijo podpredsednik posl. Ign. Daszynski, ki je po nagovorih tov. Nowaka in Strebla, odgovoril da je klub najbolj dokazal svoje stališče, ko se je zavzel za Seitzov predlog, da naj

se določi za učiteljstvo vsota 20 milijonov kron, a ko je ta predlog padel, je član kluba Diamand stavil predlog glede 10 milijonov kron. Žal da z ozirom na političski položaj ni našel večine. Z izpremembo § 55 soglaša in želi, da se predlog odkaze brez prvega čitanja odseku. Socialisti bodo glasovali vsi za izpremembo. Kar se pa tiče finančnega vprašanja, se mu zdi, da predlog ni prišel v pravem času v zbornico. Zvišanje indirektnih davkov se mu ne zdi pravilno, ker ti zadenejo v prvi vrsti malega človeka. Te stvari bo treba kar najtočneje premotriti v finančnem odseku. Njegova stranka bo najodločnejše za izrečno označbo, da se imajo gotovo določene vsote porabiti izključno le v regulaciji učiteljskih plač. Država si je zadržala mnogo pravic do šolstva, mora nositi torej tudi bremena. Na vprašanje tov. Strebla izjavi predsednik Daszynski, da bo klub v svoji doslednosti glasoval tudi za Steinwenderjev predlog.

V imenu ukrajinskega kluba je sprejel deputacijo poslanec dr. Aleks. Kolessa, katerega sta nagovorila tov. Marjan Jakymovskij in Strebl. Dr. Kolessa je izjavil, da so učiteljske zahteve v celotnem obsegu popolnoma opravičene. Sklicuje se na svoje vprašanje predsedstvu državnega zbora in na zahtevo, da naj se rešijo učiteljska vprašanja pred vsemi drugimi. Principijelno načelo njegovo je, da se nakaže kronovinam določena vsota izrečno označbo, da se mora porabiti ta vsota izključno za regulacijo učiteljskih vprašanj. Ako bi se dale te podpore deželnim zborom brez izrečne označbe, da se morajo porabiti le za šolstvo, bi jih lahko deželne uprave porabile v druge svrhe. Tudi avtonomistično načelo se izpodbije z dejstvom, da ima vlada vrhovno nadzorstvo nad šolo, kateremu žrtvuje 3300.000 K tedaj pa ima tudi svoje dolžnosti do šole same! Želi vsemu učiteljstvu kar najhitrejšo in najugodnejšo rešitev učiteljskih plač. Prosi pa učiteljstvo, da naj mu predloži vse svoje zahteve, za katere se bo vedno zavzemal vsemimi močmi ter zagotavlja učiteljstvo svojih podpor in simpatij. Glede vprašanja tov. Nowaka o znižanju vozniš cen na železnici in definitivnosti okrajnih šolskih nadzornikov izjavi, da je za znižanje cen, odločno pa proti definitivnosti nadzornika, ker je imel v Galiciji sam priliko prepričati se o škodi in ne blagih vplivov definitivnega inspektorata na šolstvo. (Dalje prih.)

Iz naše organizacije. Kranjsko.

Društvo učiteljev in šolskih prijateljev logaškega okraja. V četrtek, dne 23. maja, je zborovalo Društvo učiteljev in šolskih prijateljev logaškega okraja na Rakeku. Občni zbor bi se imel vršiti v lepem Škocjanu, toda Jupiter pluvius nam je preprečil prijeten izlet. Zaradi slabega vremena lilo je namreč neprestano kot iz škafe — je bila tudi udeležba precej pičila. Predsednik društva tov. L. Punčuh je otvoril zborovanje ter konstatiral, da šteje društvo pravih 46 članov, dva častna in več podpornih članov. 15 tovarišev in tovarišic je nekako brez barve. Ne vemo, nočejo li zaradi ošabnosti ali stanovske mlačnosti v naše društvo. Z veseljem smo vzeli to poročilo na znanje s sladko zavestjo, da Slomškarija v našem okraju še nima Bog ve kako trdnih tal. Spominjal se je tov. predsednik v svojem govoru tudi umrlega podpornega člana veleposestnika g. Iv. Grudna iz Jel. Vrha ter tov. Martina Tratnika iz Idrije.

Iz blagajniškega poročila posamezno, da ima društvo letošnjega preostanka K 180,09. Glede premembe Zavezinih pravil se je vnela živahna debata, po kateri so bile sprejete sledeče resolucije, ki naj bi jih delegati zagovarjali pri prihodnji skupščini Zaveze.

1. Delegatom k skupščini Zaveze naj se plačuje samo vozšina za III. razred železnice brez vsake dnevnine.

2. Pri Zavezi naj se strogo delita gospodarska in organizatorska stran delovanja.

3. Okrepi naj se bolj naša krajevna organizacija, po kateri se prihaja lažje v stik z ljudstvom; za to naj se ne sili preveč vse osredotočevati v Ljubljani.

4. Stalnega tajništva naj se ne ustanovi, ker bi bilo predrago in težko izvedljivo.

Vršile so se na to volitve v odbor. V odbor so bili izvoljeni sledeči tovariši,

mu je hkratu omogočen obisk vseučilišča ali tehnike.

Zato pa se je v drugih kronovinah, posebno na Češkem in Nižjem Avstrijskem, javnost hitro oprijela dane prilike, tako da štejemo sedaj po preteku treh let v državi že nad 50 reformnih zavodov, v veliki večini 8-razrednih realnih gimnazij; med temi se preosnavlja 34 humanističnih gimnazij in 4. realke v realne, oz. reformne gimnazije. Samo na Salcburškem, v Dalmaciji in na Kranjskem še ni nobenega teh zavodov. Pač pa jih je nekaj v nam sosednjih deželah. V Gradcu se je preosnovala prejšnja II. drž. gimnazija kar naredbenim potom v 8-razredno realno; Celovec ima poleg popolne humanistične gimnazije na istem zavodu že 3 realne paralelke (zanimivo, da ni v teh nobenega Slovenca); Beljak ima 8-razr. realno gimnazijo; Gorica ima na nemški gimnaziji italijanske realne paralelke (doslej že 2 razreda), dočim so slovenske vzporednice humanistične. Tudi Trst ima na nemški drž. gimnaziji realne paralelke, celo Pulj ima realno gimnazijo (doslej s 5 razredi) in v Voloskem je ustanovila mestna občina svojo lastno realno gimnazijo, ki ima sedaj 3 razrede.

IV. Kaj sledi iz tega za nas.

Na Kranjskem doslej še ni sledu o takem zavodu. Ali ga sploh ni potreba? To je tisto vprašanje, ki bi se dalo o njem debatirati. Če ga sprožimo v javnosti, ga bodo konservativni elementi zavračali češ, gimnazija, kakršna je, nam je dajala in dala doslej vseh potrebnih uradnikov in duhovnikov, realka pa tehnikov in inženjerjev. Če pa domačinov ni bilo, smo jih dobili od drugod. Tako je bilo; a ni treba, da bi pri tem ostalo; ne samo ni treba, ampak nedostatek, napaka, celo krivda naša utegne postati, če pustimo možni razvoj našega srednjega šolstva v nemar. Najvišja učna uprava je sama odredila, da se poskusi z reformnimi zavodi; zato je sedaj za nas, na naših narodnih zastopnikih in socialnih politikih, da spravijo stvar v pravi tek.

H koncu svojega referata hočem še omeniti, kako bi se dalo to reformno delo započeti.

Predvsem se vriva vprašanje, kateri moderni jezik naj bi se poučeval na naših realnih gimnazijah. Tu se je treba postaviti na praktično stališče. Nemščina bi bila poleg slovenščine itak obvezna, zakaj ta paralelizem obeh jezikov mora pri nas i zanaprej ostati.

Mesto grščine pa, menim, je za naše razmere edino umestna — italijanščina. — Nedavno se je sklenila v Gorici na javnem shodu učiteljev in staršev resolucija, ki zahteva, naj se na ondodni realki (laški) gimnaziji, ki dobi letos na jesen tretji razred, uvede slovenščina kot obvezni predmet. Pomislite: Lahj že uvidevajo, kako nujno potrebno jim je znanje drugega deželne jezika, če hočejo uspešno tekmovali v primorskih deželah z drugimi, ki so si pridobili znanje italijanščine. Kako pa naj tekmujejo naši mladi rojaki z njimi, če jim nedostaja zmožnosti v italijanščini? Zato srnatnam za potrebno in edino primerno, da bi se na naših realnih gimnazijah uvedla italijanščina kot obvezni učni predmet. Res je za tistega, ki hoče iti v daljni svet, francoščina in angleščina večje pomena, ker sta to pač svetovna, mednarodna jezika. A koliko naših ljudi utegne iti v tujino? Zakaj dejstvo je, da išče vsak najrajši službe v domovini in doslej je na raznih mestih še dokaj prostora za naše rojake, samo da so v vsakem oziru, v strokovnem in jezikovnem dovolj usposobljeni. In k tej usposobljenosti, menim, spada pri nas tudi znanje italijanščine. Vsak, ki pozna naše odnose, ve, da se nam od severne strani pošiljajo nemški uradniki, posebno na Štajerskem in Koroškem, ki pa se morajo vsaj formalno izkazati z znanjem slovenščine, da je torej tamkaj tekmovalje uradnikov slovenske narodnosti z jezikovno usposobljenimi Nemci veliko težavnejše, na višjih mestih celo neuspešno. Ni treba biti človeku dalekovidnemu, če trdi, da so avspicije za nas na jugu v primorskih deželah dokaj ugodnejše.

Drugo vprašanje, še važnejše, pa je, kje naj bi se ustanovili taki zavodi, kje bi bile realne gimnazije najbolj potrebne. Pričnimo z Ljubljano. Tu imamo dve popolni humanistični, takozvani slovenski gimnaziji, izmed katerih je prva prenapolnjena; lani je štela 625+21 dijakov, oz. privatistov in privatistk, letos pa je prekorčila število 700. Druga, tudi nadnormalno obiskovana, ima poleg 8 osnovnih razredov pet vzporednic, lani 421 + 3, letos začetkom šolskega leta okoli 450 dijakov. Potemtakem je na obeh ljubljanskih gimnazijah nad 1100 učencev, torej dovolj za 3—4 normalno obiskovane zavode; razredov je na obeh 16 osnovnih, ter 10 + 5 = 15 vzporednic, vsega vkup 31 gimn. razredov, torej dovolj skoro za 4 samostojne zavode. Sedaj se vpraša, 1. ali naj se iz teh vzporednic osnuje po-

sebna, nova realna gimnazija; 2. ali naj se eden teh zavodov pretvori v realno gimnazijo ali 3. naj se na enem teh zavodov prične z realnimi vzporednicami. O teh treh možnostih ne kaže na tem mestu razpravljati, ker bi ne prišlo do končnega zaključka. Le to poudarjam, da mora eden zavod ostati humanističen, in to naj bi bila sedanja I. državna gimnazija, ki je že spričo svoje častivredne starosti in tradicije za to namenjena; pač pa naj bi se pričela II. državna gimnazija realizirati, ali da se cel zavod v to nameni, ali da se prične z realnimi vzporednicami.

Prvi način, menim, da bi bil najbolj priporočljiv. — Če pa učna uprava uvidi, da bi kazalo ustanoviti nov zavod, bi se na ta način najprej odpomoglo napolnjenosti obeh sedanjih gimnazij.

Z ustanovitvijo realne gimnazije bi seveda še ne bilo rešeno vprašanje o slov. realki v Ljubljani. Zakaj, da pride v do glednem času do delitve tako močnega zavoda, kakor je sedanja velika realka, je pričakovati. Tak zavod ostane v Ljubljani potreben, tudi če se ustanovi prej realna gimnazija; zakaj število slovenskih realcev je toliko, da napolnijo lahko samostojno realko in vedno bo dokaj mladine, ki ji ne bo pouka v latinščini in ki jim bo realka s svojimi sedmimi razredi (brez lat. in gršč.) kot pripravljavnica za tehnične stroke najprimernejša šola.

Gimnazija v St. Vidu ostane spričo svojega namena humanistična.

Kaj pa kranjska in novomeška? Oba zavoda sta bila svoj čas v nižjih razredih realna, v toliko, da je bilo prostoročno risanje obvezno; kakor je še sedaj na novomeški gimnaziji. Sicer pa zahteva novi učni načrt za vse gimnazije obveznost tega predmeta v nižjih razredih. — Stavim tezo, da so realne, ozir. reformne gimnazije posebno tam umestne, kjer ni realk. Tudi o tem bi se dalo debatirati; če pa to načelo priznamo kot ozira vredno, potem bi bila tudi za Kranj in Novomesto realna gimnazija umestna; vsaj poizkus bi države izprva nič ne obremenil, ker so na obeh zavodih v nižjih razredih sedaj itak že vzporednice.

Izvenkranjske razmere so mi manj znane, zato se hočem omejiti le na par misli. Če kam drugam, tedaj sodi posebno v Trst realna gimnazija s slovenskim učnim jezikom, in prepričan sem, da bodo vodilni krogi v Trstu v doglednem času dosegli uresničenje te svoje želje.

In Celje. — Ali bi se ne dalo rešiti to kočljivo gimnazijsko vprašanje — zakaj pri tem ustroju, kakršen je sedaj tam, vendar ne more ostati do konca dni — najboljše na ta način, da se zavod preosnuje v realno gimnazijo? Odgovor na to naj dajo tisti, ki morajo najbolj uvidevati, da so taki »samostojni razredi« pravzaprav — nestvor.

Pri kraju sem. Mogoče sem zašel včasih v malenkosti, a ker je treba, da bi o ustroju novih reformnih zavodov izvedla tudi naša širša javnost, ki je doslej o tem še premalo poučena, dasi najbolj interesirana, sem skušal zadevo od več strani osvetliti. Zakaj za našo dolžnost smatram, da izide iz profesorjskih krogov pobuda za to akcijo; pra vtako pa se zavedam, da ni v naši moči, niti v našem delokrogu te reforme izvesti. Za to pa so poklicani drugi interesirani faktorji: starši, občinski zastopi, višje šolske oblasti in končno naši narodni zastopniki.

Časovnega toka in razvoja socialnih potreb ne moremo in ne smemo prezreti, če hočemo, da ne zaostanemo in ne trpimo škode. Proti tej struji plavati ali jo celo ustavljati, pa je nemogoče; zakaj močnejša je nego — mi.

Resolucija:

Odboru Društva slov. profesorjev se poveri naloga, da stopi v dotiko z odločilnimi krogi v svrhu ustanovitve realnih gimnazijah v naših deželah.

Književnost in umetnost.

Zvonček: Vsebinska 5. štev.: Fr. Rojec: Moj izprehod. Pesem. — Veliki traven. Vinjeta. — Cvetko Gorjančev: Prvi april. Povest. — Arko: Pomlad. Pesem. — Ivo Trošt: Naš postiljon. Povest s podobo. — Lad. O.: Kaj vse na svetu jedo! — Andr. Rapč: Jakec z bombo. Pesem. — Volk buči. Podoba. — Jos. Vandot: Desetnica. Planinska pripovedka. — Hinko Medič: Večerna. Pesem. — Na cvetočem travniku. Podoba. Tone Rakovčan: V mojem srcu... Pesem. — F. Palnák: Mačeha. Povest. — Fran Žgur: Molitev. Pesem. — Feri in Jožica Juvančeva. Podoba. — Mara Gregoričeva: Pozdrav. Pesem. — Cvetko Gorjančev: Pesem ljubezni. Povest. — Fran Žgur: Kraljična zemlja se že drami. Pesem. — L. Černež: Šopek pesem na grob materi. Pesmi. — Pouk in zabava: Rešitvi in rešilci. — Koli-ko nosijo infanterijci ali pešci? — Mir ljudem na zemlji! — Slovenski uradniki v Bosni in Hercegovini. — Otroci pod tram-

vajem. — Najdragocenejši šal. — Koliko vžgalic se porabi v Evropi na leto. — Zanesljiva časnarska poročila. — J. K.: Besedna naloga. — Kotiček gospoda Doropoljskega.

Popotnik. Vsebinska 5. štev.: K. Svoboda: Tehnične in estetične zahteve do mladinskih spisov. — Pav. Flerč: Moralnopedagoški poizkusi in uspehi. (Dalje.) — F. V.: Ali še razumemo otroke? — Josip Wester: Reformni srednješolski zavodi in naši odnosi. — Jan. Koprivnik: Metači in brizgarji med živalmi (Konec.) — Književno poročilo: Ocene. Novosti. — Razgled: Časopisni vpogled. Šolske in učiteljske vesti. Srednje in višješolski vestnik. Šolstvo na slovanskem jugu. Inostransko šolstvo. Razne vesti. Mala poročila.

Politiški pregled.

* Zveza nemških učiteljev na Češkem je predložila nemškimi deželnim poslancem spomenico, da naj se vendar dožene češko-nemška sprava. Če pojde tako dalje s trmoglavo politiko, bo kmalu 3000 učiteljev na Češkem brez kruha.

* Naš zunanji minister Berchtold je bil v Berlinu. Predstavil se je kot avstro-ogrski zunanji minister. Listi sklepajo iz pogovorov, ki jih je imel z Bethman-Hollwegom in Kiderlen-Wächterjem, na vedno enako dobro razmerje med Nemčijo in Avstrijo.

* Deželnozborska kandidatura češke pisateljice Kuneticke. Vkljub temu, da so se mladočeški občinski in mestni zastopi v Mladi Boleslavi izrekli proti kandidaturi češke pisateljice Kuneticke za mlado-boleslavski, po smrti dr. Škarde izpraznjeni deželnozborski mandat in proglasili kandidaturu župana Matouška, izjavlja vodstvo mladočeške stranke, da vztraja pri kandidaturi pisateljice Kuneticke.

Kranjske vesti.

—r— **Gozdarski tečaj na Grmu.** Kmetijska šola na Grmu priredi v ponedeljek dne 10. in v torek dne 11. junija, gozdarski tečaj s sledečim vzporedom: V ponedeljek ob 1. od 3. popoldne: Pomlajevanje in oskrbovanje gozdov. Od 3. do 7. ure popoldne poučni izlet v gozdno drevesnico v Bršljino in v mestni gozd s praktičnimi demonstracijami o pomlajevanju gozdov. V torek ob 6. zjutraj do 4. popoldne poučni izlet v šolska gozda na Vrhovskem in v Poljubnem, kjer se vrše praktične demonstracije o oskrbovanju gozdov. — Kdor se želi tega tečaja udeležiti, naj se priglasí po dopisnici pri ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu (pošta Kandija) do 4. junija t. l. Oddaljenim in podpore potrebnim udeležencem iz Kranjskega se dovoli povrnitev potnih stroškov do Novega mesta in podpora za prehrano po 2 K na dan. Podporo dobi pa le, kdor zanjo pravočasno prosi in se mu podpora izrečno dovoli.

—r— **Vinogradniški tečaj na Grmu.** Kmetijska šola na Grmu priredi v petek, dne 14. junija in v soboto, dne 15. junija, vinogradniški tečaj s sledečim vzporedom: V petek od 2. do 5. popoldne: Najvažnejša dela v vinogradu. Trtni škodljivci in bolezní. V soboto od 8. do 11. ure popoldne: zeleno cepljenje in ravnanje s cepljenimi trtami. Izбира gumijevih trakov. Praktično razkazovanje zelenega cepljenja. Popoldne od 2. do 5. ure: Praktične vaje v poletnih delih v šolskem vinogradu v Cerovcih. Rakazovanje škroplilnic in žveplalnikov. Vaje v zelenem cepljenju. Kdor se želi udeležiti tega tečaja, naj se priglasí po dopisnici pri ravnateljstvu kmetijske šole na Grmu pri Novem mestu (pošta Kandija) do 6. junija t. l. Oddaljenim in podpore potrebnim udeležencem s Kranjskega se dovoli povrnitev potnih stroškov do Novega mesta in podpora za prehrano po 2 K na dan. Podporo dobi pa le, kdor zanjo pravočasno prosi in se mu tudi podpora izrečno dovoli.

—r— **Društvo vpok. učiteljstva** je ustanovljeno in šteje že lepo število udov. Dragi tovariši, cenjene tovarišice, vabimo Vas vljudno, da pristopite vsi in vse k društvu, zakaj čim večje število udov tem večja bo podpora dedičem. — Po § 6. b) pristevamo društvu tudi podporne in častne ude. Prosimo torej vse naše in prijatelje šolstva, da blagovolijo s poljubnimi prispevki nas v tem podpirati. Članarina za prave ude, 1 K pristop, 2 K za prvi slučaj smrti in event. druge prispevke je poslati tov. S. Punčahu (blag.) nadučitelju v p., Marmontova ulica 18, Ljubljana. Druga pisma pa tajniku J. Bozji, nadučitelju v p., Rakovniška ul. 5, Ljubljana.

Goriške vesti.

—g— **Šolski izlet na Opčine** so napravili 8. maja t. l. otroci s kanalske in vrhovske šole. Boljšega si niso mogli že-

leti. Le škoda, da je kvarilo megleno vreme pravi užitek tega prekrasnega razgleda. Nepopisno veselje je igralo na obličju vsakega, ko se je razprostrl pogled na morje, Trst, Istrsko obalo itd. — Odveč bi bilo omenjati važnost takega izleta za šolsko mladino. — Omeniti se mora, da je jako veselila ljubke male letnike udeležba ljubiteljev šolske mladine v osebah gg. J. Bavdaža, (predsednik kr. šol. sveta), M. Fabjana, (sodni svetnik), Fr. Debenjaka, (stavbeni podjetnik) in Hrasta, vsi iz Kanala. — To ti je bilo neprisiljenega veselja malčkov! V hvaležnem spominu bodo imeli ti prvega gospoda, ki je daroval vsakemu dvakratno razglednico Trsta in okolice za spomin na izlet. Tudi z drugim gospodom so kaj srčkano radi pokramljali šolarčki. — Bog živi ljubitelje mladine!

—g— **Prvi dijaški telodvadni nastop** v soboto v trgov. domu je bil nastop novega. Škoda, da je bil obisk nezadosten. Dijaki sami, o katerih gre glas, da so izborni telovadci, dolžnost, pokazati svoje simpatije mladim in delavnim in namen cele prireditve bi moral vse one, ki imajo vsak trenutek milo mladino, narod in bogsigavedi kaj še na ustnah, privabiti v polnem številu v dvorano. Toda od »višjih desetstisoč« jih je bilo le par, izmed trgovcev in bolj znanih meščanov ravnotako. Ni treba, da se jih človek spomni, ne da se jih vedno opominja, ker je to že preveč v modi v Gorici, in njihovim visokostim to tako ne bo nič pomagalo. Če bi bilo treba iti v italijansko gledališče ali celo v Šulferajn, potem bi bilo nekaj drugega, a tako nimamo pravice govoriti. — O prireditvi sami nekaj besed. Vzporred je bil raznovrsten in dobro izbran. Orkester učiteljskihnikov je rešil dobro nalogo. Proste vaje druge in tretje vrste so bile dobre, tako tudi orodna telovadba. Za temi je nastopil naraščaj s prostimi vajami in palicami, ki jih je krasno izvajal, ravno tako tudi skok čez mizo. Bilo je nekaj lepega, in človeku je postalo gorko pri srcu. Kot zadnja je nastopila prva vrsta. Težke proste vaje so učinkovale toliko glede izvedbe kakor glede sestave najboljše, o orodni telovadbi pa moramo naravnost priznati, da je nismo imeli prilike videti bolje od nastopa turinskih tekmovalcev dalje. Najtežje vaje, skladne in kar povsod pogrešamo, fino sestavljene so gledalce naravnost frapirale. Dobri telovadci že danes, v kratkih letih izborni vaditelji. Proste vaje za vse tri oddelke so dijaki sami sestavili, orodna telovadba je bila gotova, vaje tako izbrane, da so jim bili telovadci povsod kos.

—g— **Izpite usposobljenosti za ljudske šole v Gorici** so napravili pred določeno komisijo: Evgenija Beniger, Karolina Cigoj, Angela Čendem, Ivan Franke, Albert Hren, Elza Ličar, Marija Merhar, Eva Mlekuž, Avgusta Podgornik, Albert Rajer, Aleks. Šiligoj, K. Srebrnič, M. Srebrnič in kapucinski pater Humbert Marol, vsi za slovenske ljudske šole. — Za ljudske šole z italijanskim učnim jezikom so dovršile izpit z dobrim uspehom: Kvirina Cella, Marija Chinchella, Mercedes Chinchella in Avgust Faini, Konrad Delfabro in Alfred Zemin. — Za nemške ljudske šole: Vilhelmina Pagler (z odliko). — Za nemške in slovenske: Leopolda Kos, Henrik Medič, Josipina Osterc, Amalija Sore. — Za francoski učni jezik: Marija Bech, Ivana Dansos, Nora Obermüller (z odliko), Karolina Šcip, Marija Vetak, Margerita Tromer (z odliko). — Za angleščino: Vilhelmina Jelenc, Marija Bielovicki in Flora Zajc, vse tri z odliko.

Tržaške vesti.

—t— **»Misija Evinih hčera«**, Igra uprizorjena na veselici C. M. podružnice v Rojanu. Spisal Jos. Ribičič, učitelj na C. M. šoli v Trstu. — In šla si mimo kakor sen, Vzvišene misli, lepa dejanja, blagodoneče besede — vse je šlo mimo. Pride pa zakotni pisarček, si zabrcra s svojimi krempeljčki malo snov in spozna imena tako čudna, da jih ni niti v najbolj babji pratiki; citira še kak stavek, ki ga ne umeje niti napol in konec. Spravimo v kot in pojdemo dalje, četudi rakovo pot. Kristjani rilčkarji so pričakovali komedije, o vas ne vem, a igrala se je tragedija. Sedem let je recitirala, sedem dolgih let oskrnjala najsvetejše besede, zapisane s srčno krvjo... šla je v sveti gaj in teptala z blatno nogo dišeče cvetje. Zahotelo se ji je moža in otroka; ljubčega moža in angelsko dete. Prijatelj pride, trpinu bere na obrazu zgodbo, žalostno zgodbo sedmerih let... Kdo si ti, oženska, smrtnost se ni rodila zate, Zdravnik je. Mož pride, iz Mojzesovega kolena rojen, prodaja dušo za denar. Jud je. Pa pride hčerka Evina rušit družinsko srečo, besede so svetle ko sonce, a misli črne ko pekel. In tako je bilo sklenjeno, da gre revica na gledališki oder. Na oder je šla Marjetica, gledati je hotela Fausta; še Mefista ni videla, bil bi prelep, Videla je

kačo, dolgo, sikajočo — tisočero glav je imela kača, vsaka glava svojo misel, a vsaka misel zlobna... Strt je ponos, zastala sapa, jezik se ne zgane, ponižanje je objelo svojo žrtev. V bolesti se izčisti duša, oprostí se vseh zmot — vrne se in poklekne pred oltar svoje ljubezni in najde v odpuščanju svojo srečo... Taka je ta drama. Malo snovi in mnogo snovi, prizorov malo, dejanji dve, zunanjih efektov nič. Prekrasno je narisana mučeniški mož, čuteč veliko usmiljenje do svoje blage žene, ki so jo opili aplavzi maskiranih podležev. Vedno bolj peklenski pa Evin nastop, ko krepi v revici namišljeno sposobnost, Zdravnik je prijatelj — tolažilec. Zadet tip je gledališki ravnatelj Jud. Lepi slog se približuje Cankarjevemu. Paralelizem besed in druge retorične umetnosti, na mnogih mestih prav pesniški vzlet in zlasti dosti psihološkega dejanja, kjer pove ena sama beseda ali morda kretnja več ko celi dialogi. Končni prizor mora ganiti vsakega do solz. Dramatično študijo jo je nazval pisatelj, mislil jo je razširiti, v resnici pa bi bilo škoda, zakaj v kratkem je povedanega toliko, da ni besede preveč, ne premalo. V sebi ima vrline, ki se zahtevajo od vsake velike drame, pisatelj sme biti tedaj ponosen na svojega prvenca; mi pa želimo, da bi zamogli imeti v kratkem tudi to delce tiskano, sebi v razvedrilo, pisatelju pa v izpodbudo. Uprizoritev drame je bila s skromnimi sredstvi naravnost vzorna, zakaj protagonist je pravi igralski talent. Vsa čast tudi gospodičnam in drugim gospodom, ki so tolmačili pisateljeve misli, vsak primerno svoji vlogi. Nikoli pa ne bom pozabil na tistega nedolžnega otročiča, na Milenico, ki je govorila tako zapupno s svojim očetom, tako nežno in milo kakor angelček; bodi srečen, ljubljeni otrok, ljubezen naj te spremlja in blagoslov!

Ivan Grbec.

Splošni vestnik.

Karel Widrov Abecednik — Moje prvo berilo — ki ga ni zamenjati s Krulčevim »Moja prva čitanka«, ki se tiska na Dunaju — pride te dni v tisk in bodo prvi izvodi v kratkem času izšli. Imeli smo vpogled v slike, ki pridejo v ta abecednik, in se prepričali, da bo ta Abecednik lepa in ljubka knjiga, in se mora na mah priljubiti učencem. S to knjigo je storilo slovensko šolstvo glede elementarnega razreda velikanski korak dalje in prehitelo tudi druge narode. V čast si mora šteti to slov. učiteljstvo in ponosno mora biti na svojo Učiteljsko tiskarno, ki mu poda to lepo delo.

Glede metode pripomnimo, da je ostala stara pisalno-bralna metoda. Ta metoda se skozi mnogo let izkazala kot izborna, in je postala učiteljstvu v tej metodi že tako praktična, da je ne kaže spreminjati. Novo je le to, da slede malim črkam takoj velike črke brez suhoparnih, morečih vaj besed z mnogimi soglasniki; te vaje so pa v obliki opisov ali povestic uvrščene med zadnje male črke.

Slovenskemu učiteljstvu najtopleje priporočamo to knjigo, ki stoji po sodbi prvih veščakov na višku časa.

Tudi letos pošlje »Prva anončna pisarna« v Ljubljani, Frančiškanska ulica 8 večje število žepnih vozniških redov brezplačno šolskim vodstvom, ki se pravočasno zglasijo zanje. Oziralo se bo na tiste, ki prvi naroče. Seveda ne bodo prejeli vsi zahtevanega števila vozniških redov, ker bi zaloga prehitro pošla. Poštino plača »Prva anončna pisarna« sama.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani — ki izda Karel Widrovo »Moje prvo berilo« — priloži v kratkem Učiteljskemu Tovarišu prilogo, na kateri bo na vpogled učiteljstvu odličnejših par strani iz »Mojega prvega berila« in pa nekaj slik iz te knjige. Naj se učiteljstvo samo prepriča, kako bo izgledala ta knjiga. Kakor hitro bo knjiga dovršena, jo razpošlje Učiteljska tiskarna šolskim oblastnikom, nadzornikom in nekaterim učiteljem na vpogled v oceno in priporočilo.

Petindvajsetletnica nadzornikovanja. »Hrv. Pedagoško-književni zbor«, »Savez Hrv. Učiteljskih Društva«, Udruga Učiteljska kralj. Hrvatske i Slavonije«, »Hrv. učiteljska štedna i predujamna zadruga« i »Hrv. učiteljska posmrtna i pripomočna zadruga« prirede dne 8. junija t. l. ob 11. dopoldne v dvorani kr. moške učiteljske šole zagrebške (Meduličeva ulica 33.) svečano proslavo petindvajsetletnice nadzornikovanja kr. svetnika Antona Cuvaja.

Razgled po šolskem svetu.

— Vseučiliški profesor Matko Nodilo je umrl. Umrl je profesor zagrebškega vseučilišča Matko Nodilo v 78. letu svoje starosti. Nodilo je bil član jugoslovanske akademije. Rojen je bil v Splitu in je bil več let urednik »N. Lista«, leta 1887. je bil imenovan za profesorja splošne zgo-

dovine na zagrebški univerzi. Kot izborni poznavalec zgodovine Jugoslovancev je slovel daleč čez mejo in je užival med učnjaki splošno priznanje in spoštovanje.

Učiteljski konvikt.

»Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta« je založilo tele knjige: 1. A. Rapé: Mladini. I. zvezek. Cena lično v platno vezani knjižici K 1.50, s pošto 16 h več. 2. J. Slapšak: Spisi Mišjakovega Julčka. I., II. in III. zvezek. Cena vsakemu teh zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1.50, s pošto 16 h več. 3. Engelbert Gangl: Zbrani spisi za mladino. I. in II. zvezek. Cena vsakemu teh dveh zvezkov, ki sta oba lično vezana, je K 1.50, s pošto 16 h več. 4. Janko Žirovnik: Narodne pesmi za šolsko mladino. I. in II. zvezek. Cena vsakemu teh zvezkov brez poštne je 20 h. 5. Emil Adamič: Slava cesarju Francu Jožefu I.! Spevoigra za šolsko mladino. Cena K 3. 6. Besedilo k E. Adamičevi spevoigri. Cena 10 h. Ves izkupiček za te knjige je namenjen Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta. Kupujte te knjige vsi, ki ljubite svoje otroke! Priporočajte jih prijateljem mladine, šole in učiteljstva! Vse te knjige se naročajo in kupujejo v »Učiteljski tiskarni« in v vsaki knjigotržnici.

Izkaz daril za nagrobni spomenik nadučitelju Fran Paplerju v Borovnici in zahvala. Po odkritju nagrobnega spomenika pokojnemu nadučitelju Fran Paplerju, častnemu občanu v Borovnici in častnemu članu gasilnega društva, se prav iskreno zahvaljujemo:

Čestitemu gospodu župniku Jožefu Juvancu, ki je prepustil prostor za spomenik, velečenjemu gospodu deželnemu poslancu Engelbertu Ganglu za lep nagrobni govor, slavnemu pevskemu zboru »Ljubljanski zvon« (predsednik dr. A. Švigelj) za gniljivo petje ob grobu, pokojnikovim sorodnikom, prijateljem, učencem in sploh vsem, ki so svojimi prispevki pripomogli da smo mu mogli postaviti tako dostojen nagrobni spomenik, in končno vsem, ki so svojo udeležbo pri odkritju tega spomenika dne 19. maja t. l. počastili pokojnikov spomin.

Prispevali so:

Fr. Paplerjevi sorodniki 100 K, dr. Danilo Majaron 50 K, deželna zveza gasilnih društev 30 K, Josip Arko, Ivan Majaron po 20 K, Mijo Arko, Anton Drašler, Ivan Hribar, Luiza Kressnik, Iv. Majaron ml., Franc Petrovčič, Fran Suhadolnikova hiša, Franc Švigeljevi, Ivan Turšič, prof. Jos. Verbič, Jos. Verbič po 10 K. Skupaj 330 K.

Stroški:

Nagrobní spomenik in okvir 330 K, voznja itd. 12.60 K, Paplerjeve razglednice in klišé 12.60 K, natis obvestila in 200 razglednic 2.86 K, šopek na grob 5 K, pošta 5 K, delo pri spomeniku, pesek, snazhenje in več drugih drobnarij 14.74 K. Skupaj 382.80 K.

Ako se torej primerjajo darovi 562.80 kron s stroški 382.80 K, tedaj ostane 180 K prebitka, ki se naloži v Hranilnici in posojilnici Učiteljskega konvikta v Ljubljani z naročilom, da za obresti od tega denarja vsako leto kupi primernih mladinskih spisov ter jih pošlje vodstvom šole v Borovnici. Ta jih pa potem koncem šolskega leta razdeli sporazumno z učiteljstvom med najprirednejše učence najvišjih dveh razredov.

Borovnica, dne 25. maja 1912.

Ivan Majaron, Ant. Drašler, J. Žirovnik.

»Dan« je edini slovenski neodvisni politični dnevnik.
»Dan« je najinformativnejši slovenski dnevnik.
»Dan« je edini slovenski dnevnik, ki izhaja tudi ob nedeljah in praznikih.
»Dan« je najodločnejši neodvisni jutranji list.
»Dan« je najcenejši napredni dnevnik; posamezni izvodi po 6 vinajev, s pošto mesečno le K 1.70.
»Dan« je razširjen v najširših ljudskih slojih, ker ga vsakdo rad čita in je zato jako uspešno oglaševanje v njem.

Listnica uredništva.

Na štajersko: Porabimo prihodnjic. — K. K.: S priobčevanjem začnemo prihodnjic.

Uradni razpisi učiteljskih služb. Kranjsko.

Štev. 1200.

Na štirirazredni ljudski šoli v Trčici se bo stalno namestila služba učitelja s posavnimi prejemki. Ker je s to službo združen pouk na obrtno-nadaljevalni šoli, se bo pred vsem oziralo na v tem oziru kvalificirane moške prosilce.

Pravilno opremljene prošnje naj se službenim potom tuoradno predložijo do 25. junija 1912.

Prosilci, ki v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolnoma fizično sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Kranju, dne 19. maja 1912.

Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev priporoča v mnogobrojno naročanje oz. kupovanje svoje liste in mladinske knjižice, ki jih izdaja, zalaga in ima v svoji zalogi, in sicer:

Učiteljskega Tovariša

šolsko-politiški list.

Vseletna naročnina 10 K, upravništvo na Marije Terezije cesti štev. 8.

Zvonček

mladinski list.

Vseletna naročnina 5 K, upravništvo Frančiškanska ulica št. 8.

Popotnik

pedagoški list.

Vseletna naročnina 6 K, upravništvo Primskovo pri Kranju.

Jan Legova knjižnica I. in II. zvezek:

Dane.

Povest za mladino s štirimi slikami. Spisal Andrej Rapé. Spis je odlikoval s častno nagrado občinski svet ljubljanski.

Turki pred Sv. Tilmom.

Zgodovinska povest s petimi izvirnimi slikami. Spisal Julij Slapšak. Spis je odlikoval s častno nagrado občinski svet ljubljanski.

Naročajte in širite naše liste in knjižice!

Naročajte Domače ognjišče in Našo Bodočnost!

Vodstvo Zaveze.

Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani

ima v zalogi naslednje knjige:

1. A. Rapé: Mladini. I. zvezek. Cena lično v platno vezani knjigi K 1.50, s pošto 16 h več.
2. J. Slapšak: Spisi Mišjakovega Julčka. I., II., III. zvezek. Cena vsakemu teh treh zvezkov, ki so vsi lično vezani, je K 1.50 s pošto 16 h več.
3. Engelbert Gangl: Zbrani spisi za mladino. I. in II. zvezek. Cena vsakemu teh dveh zvezkov, ki sta oba lično vezana, je K 1.50, s pošto 16 h več.
4. Janko Žirovnik: Narodne pesmi za šolsko mladino. I. in II. zvezek. Cena vsakemu teh dveh zvezkov brez poštne je 20 h.
5. Emil Adamič: Slava cesarju Francu Jožefu I.! Spevoigra za šolsko mladino. Cena K 3.—.
6. Besedilo k E. Adamičevi spevoigri. Cena 10 h.
7. Dr. E. Bretl: Kako si ohranimo zdrave in trdne zobe? Cena 20 h.

Ves izkupiček za te knjige je namenjen Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta.

Kupujte te knjige vsi, ki ljubite svoje otroke! Priporočajte jih prijateljem mladine, šole in učiteljstva!

Vse te knjige se naročajo in kupujejo v »Učiteljski tiskarni« in v vsaki knjigotržnici.

Viktorija Sterniša

Ljubljana, Jurčičev trg 3
priporoča svojo bogato zalogo črevljev, gamaš in galos po najnižji ceni. Zunanja naročila izvršujem točno.

Anton Krušič,

krojaški mojster in trgovec

v Gorici

Tržaška ulica števil. 16

v lastni hiši

in Tekališče Fran Jožefa št. 39.

Moja delavnica se nahaja v bližini slov. kmetijske šole.

Opozarja se gg. odjemalce, da je došla ravnokar velika množina raznovrstnega blaga najrazličnejših kakovosti iz avstrijskih in angleških tovarnen

za vsak stan.

Posebno se priporočam cenjenim gg. učiteljem v mestu in na deželi.

Sukna

in modno blago

za moške in ženske obleke priporoča firma

Karel Kocian

tvornica za sukno v Humpolcu (Česka).

Vzorci franco.

Knjigoveznica

Anton Janežič

Ljubljana

Florijanska ulica 14

se priporoča slav. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vseh v knjigoveško stroko spadajočih del.

Pri večjih naročilih 10% popusta.

J. Jax

Ljubljana

Dunajska cesta

Šivalni stroji, kolesa in pisalni stroji.

Pletilni stroji.

AVGUST AGNOLA

Ljubljana, Dunajska cesta 13

— poleg „Figovca“ —

priporoča svojo veliko zalogo stekla, porcelana, petrolejnih svetilk, ogledal, okvirov, šip itd. Tintnike za solske klopi, aparate za fizikalne poizkušnje.

Prevzema vsakovrstna stekarska dela, tudi nova šolska poslopja na deželi itd.

Ali ste že pridobili našemu listu novega naročnika?

Slovensko Abecedo za ženska ročna dela

(II. pomnožena izdaja)

priporoča

Milena Kiferle

učiteljica ženskih ročnih del v Ljubljani, Dolenjska cesta 21.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca maja K 73.295 95.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer

Rezervni zaklad nad pol milijona kron.

Stanje hranilnih vlog dvajset milijonov kron.

Ustanovljena leta 1882.

Kmetska posojilnica

ljublanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v lastnem zadrugnem domu V LJUBLJANI Dunajska cesta števil. 18

Obrestuje hranilne vloge po čistih

4 1/2%

brez odbitka rentnega davka.

Račun pri avstrijski pošti hranilnici števil. 828.408, pri egriški pošti hranilnici števil. 18.984. Telefon števil. 185 internurban.

Sprejema tudi vloge na tekoči račun v zvezi s čekovnim prometom ter jih obrestuje od dne vloge do dne dviga.

Posojuje na zemljišča po 5 1/4% brez amortizacije ali na amortizacije po dogovoru.

— Eskomptuje trgovske menice. —

Denarni promet v l. 1911. K 100.000.000.—

Upravno premoženje v l. 1911. K 20.500.000.—

Učiteljska tiskarna priporoča sledeče knjige:

Učne načrte za Kranjsko za eno- in dvorazrednice po	K —50
od tri- do osmerazrednice po	—60
Načela za obči načrt ponavljalne šole	—25
Cesarska pesem, žveteroglasna	—14
Brunet, Telovadba, najnovejša izdaja	4—
Adamič, Slava cesarju Francu Jožefu I.	4—
Besedilo k Adamičevi spevoigri	—10
Štupar, O prvinah in spojinah	1-50
Dr. E. Bretl, Kako si ohranimo zdrave in trdne zobe	—20
Izvršilni predpis k dok. šol. in uč. redu	1-20
Učit. pokojninski zakon za Kranjsko	—20

Mladinski spisi:

A. Rapč: Mladini I.	1—
J. Slapsak: Spisi Mišjakovega Julijana I.	1—
E. Gangl: Zbrani spisi za mladino I.	1—
A. Rapč: Dana	1—

Telefon št. 118.

Postna hranilnica št. 76.307.

Učiteljska tiskarna

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

Ljubljana, Frančiškanska ulica števil. 8.

priporoča sl. krajnim šol. svetom, šol. vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine iz svoje zaloge

Ceniki se pošiljajo zastopj in franko. Tudi vse tiskovine za županstva ima tiskarna v zalogi.

Tiskarna sprejema vsa v tiskarsko in litografsko stroko spadajoča dela ter jih izvrši točno, okusno in po solidnih cenah.

Tiskanje muzikalij in časopisov.

Učiteljska tiskarna priporoča sl. šol. vodstvom in gg. učiteljem razun vseh najnovejših tiskovin za ljudske in meščanske šole posebno:

Razne napise na lepenki. Vse vrste poštnih tiskovine za šolsko uporabo. Vse uradne in vse knjigovodstvene tiskovine za obrtno-nadaljevalne šole, prirejene po strok. učit. g. H. Podkrajšku. Vse tiskovine za otroške vrtce. Razne mape za uradne spise, za šol. maticice iz posameznih listov, za zbirko normalij itd. Spominske liste za dečke in deklice, izdane od Slovenske šolske maticice. Podkladke, ovojni papir, pivnik, pisemski papir za šolsko uporabo.

Dobro rodbinsko kavo

Vzorci poštnine prosti proti vrnitvi.

Krasne novosti za pomladansko in letno sezono!

Vzorci poštnine prosti proti vrnitvi.

Došla je velika izbira vsakovrstnega modnega blaga za ženske obleke. — Elegantne moške obleke od sukna do najfinejšega angleškega blaga. — Možko n žensko perilo v krasni izbiri. Novitete v dežnikih posebno v damsah solnčnikih. Priporoča se slavnemu učiteljstvu trdka z modnim in oblačilnim blagom

Gorica Ivančič in Kurinčič

Gospodsk. ulica 11. (V. G. Carducci.)